

Streszczenie popularnonaukowe

Celem projektu jest ukazanie roli, jaką pełniły dla społeczności późnej epoki kamienia (neolitu) przedmioty makrolityczne. Termin makrolityczny odnosi się zarówno do wielkości obiektów, jak i surowca, z którego zostały one wykonane. Przedmioty wyprodukowane ze skał są jednymi z kategorii zabytków, które przetrwały tysiąclecia, kategorii reprezentowanej przez szereg typów zdefiniowanych na podstawie kształtu i podobieństwa do narzędzi używanych w okresach historycznych (żarna, rozcieracze, płyty szlifierskie, dłuta, motyki, siekiery, topory, ciosa, radlice, etc.).

Zabytki kamienne znajdują swoje miejsce w literaturze przedmiotu, jednak informacje ograniczają się do podania nazwy i rodzaju surowca skalnego, podczas, gdy funkcja tych obiektów wydaje się być zbyt oczywista, aby poświęcać jej więcej przestrzeni w dyskusji. Problem w tym, że forma przedmiotu niekoniecznie jest zbieżna z jego funkcją, a w przypadku przedmiotów wytworzonych przez społeczności pradziejowe ich rola wykracza daleko poza sferę zwykłego użytkowania w życiu codziennym. Identyfikowaniem rzeczywistej funkcji zabytków na podstawie zachowanych na nich mikrośladów użytkowania zajmuje się metoda traseologiczna. Mimo, że jest ona obecna w badaniach nad neolitem już od niemal wieku, przykłady zastosowania tej metody w badaniach zabytków z surowców niekrzemienych w Europie należą do rzadkości i pochodzą z ostatniej dekady.

Zabytki, które chcemy poddać analizom zostały odkryte na stanowiskach archeologicznych w południowo-zachodniej Polsce, a dokładniej na obszarze wyznaczonym dorzecziami trzech rzek: Nysy Kłodzkiej, Kaczawy i Widawy. Obszar ten cechuje wyjątkowo duże nasycenie relikdami osad i cmentarzysk z okresu neolitu, od IV do III tysiąclecia p.n.e. Żyzne gleby, gęsta sieć rzek i strumieni, łatwy dostęp do surowców niezbędnych do produkcji narzędzi i budowy domów oraz nasłonecznione stoki wzniesień przyciągały ludność, których utrzymanie się i gospodarka bazowały na uprawie zbóż i hodowli zwierząt.

Z tego obszaru pochodzi około 800 makrolitycznych zabytków kamiennych, wykonanych z różnych rodzajów skał magmowych, osadowych i metamorficznych. W projekcie będzie zastosowany szereg metod analitycznych, których rezultaty pozwolą na „odczytanie” historii poszczególnych przedmiotów, od zdefiniowania potrzeby, przez wykonanie przedmiotu, jego użytkowanie i wszelkie przeróbki, zmiany przeznaczenia, po porzucenie lub zdeponowanie w określonym kontekście. Te metody to: analiza traseologiczna wsparta pracami eksperymentalnymi, analiza petrograficzna, analiza mikropozostałości roślinnych, substancji żywicznych i pozostałości mineralnych, analiza modeli trójwymiarowych oraz analiza przestrzenna obrazująca rozmieszczenie obiektów w kontekście stanowisk archeologicznych. Dzięki tym metodom dowiemy się do jakich czynności i jak długo wykorzystywano poszczególne narzędzia, jak je wykonano, jakie surowce organiczne i mineralne na nich przetwarzano, w jaki sposób dbano o nie i jakie były powody ich utracenia. Pozwolą one na głębszą refleksję nad zwykłą, ekonomiczną rolą kamiennych przedmiotów makrolitycznych, które były niezbędne w życiu codziennym, a także ich znaczeniem społecznym i symbolicznym.